

In vogelvlucht

Verloren land

San Leo

Echt of van papier-maché?

San Marino

Pesaro

Vissoep eten met de oude Romeinen

Fano

Macerata
Feltria

Cartoceto

Zweten in zwavelbronnen

Een neus voor het goede, ware, mooie

Urbino

Olijfolie en wijn

Goud!

Pergola

Aan de rand van de wereld

Eremo di Fonte Avellana

Reuzenschildpadden

Sassocorvaro

Grotte di Frasassi

(Papier-)scheppend talent

Fabriano

Zwaar-gewond

Camerino

Lago di Fiastra

Stille wateren zijn diep

Visso/

Monti Sibillini

Onvervalst wandelplezier in de Sibillijnse bergen

Piccola Bayreuth - door Rossini

Koele natuurwonderen

Marche — we vliegen er even overheen. Over bossen, weiden en wijngaarden, uitgestrekte zandstranden en schilderachtige baaien, musea en tempels van de muzen, kerken, kloosters en forten!

Culinaire sterrenhemel boven het fluwelen strand

Senigallia

Havensfeer proeven

Morro d'Alba

Ancona

Hi, mei!

Droomstranden langs een steile kust

Loreto
Hoe woont de Moeder Gods?

Zo blauw

Tolentino
Wonder boven wonder

Macerata
Operagenot à la Verona

Sant'Elpidio a Mare

Chique schoenen

Truffels snuffelen

Amandola

Wijngaard met uitzicht op zee

Offida

Mondaine art-nouveau

Grottammare

San Benedetto del Tronto

Gola dell'Infernaccio

Door de hel

Ascoli Piceno

Flaneren op gepolijst travertijn

Zand en strand

Van hot naar her

Italië in het klein — Marche ligt niet alleen midden in *il bel paese*, maar verenigt ook bijna alles wat ons West-Europeanen fascineert aan Italië op het gebied van landschap, levensvreugde, kunst, cultuur en keuken.

Glooiend heuvelland, hoge bergen, blauwe zee

Het wijn- en olijfgroene heuvellandschap van Marche loopt in het westen op tot dichtbeboste middelgebergten en alpiene hoogten, en in het oosten overwegend zacht glooiend af naar de Adriatische Zee. Bij de Monte San Bartolo in het noorden van de regio loopt het vrij steil af naar zee, aan de Riviera del Conero ten zuiden van hoofdstad en havenstad Ancona zelfs langs hoge krijtrotsen. Hier lonken uitgestrekte stranden met fijn zand en kleine baaien die alleen te voet of per boot bereikbaar zijn.

Allerlei beroemdheden

Rafaël werd geboren in Urbino, Rossini in Pesaro, Frederik II in Jesi, Maria Montessori in Chiaravalle. Zoals bekend zijn zij allen wereldberoemd geworden en in hun geboorteplaatsen staan boeiende musea en prachtige muzentempels. Bovendien kwamen vijf pausen uit Marche.

Prachtige oude steden

Urbino wordt beschouwd als best bewaard gebleven stedelijk ensemble van de Italiaanse renaissance, en niet alleen in Fano vind je getuigen van de Romeinse tijd. In Ancona, Osimo en Fermo is de artistieke kwaliteit van de kathedralen indrukwekkend, in Sassocorvaro Auditore en Mondavio staan machtige kastelen, en pelgrims uit de hele wereld ontmoeten elkaar in het Mariaheiligtom van Loreto. Veel steden zijn in de middeleeuwen stevig ommuurd en zelfs de kleinste pronken met prachtige historische theaters.

Mode uit Marche: chique schoenen worden gemaakt in Sant'Elpidio a Mare, jurken voor Giorgio Armani in Matelica en koningin Elizabeth zou zelfs hoeden hebben besteld in Montappone. In tal van outletwinkels vind je dit allemaal tegen spotprijzen.

Lekkerbekken en fijnproevers

De gerechten van Marche – zoals de pasta met eendensaus die overal in de streek wordt geserveerd, de vissoepen uit de kustplaatsen en de truffels uit Acqualagna – zijn een culinair genot. Dat geldt zowel voor de eenvoudige originele varianten als voor de verfijnde nieuwe interpretaties van elegante gastronomische tempels, waaronder de Uliassi in Senigallia, een van de dertien Italiaanse driesterrenrestaurants.

Grote bol

Marche biedt niet alleen oudheden, maar ook hedendaagse kunst, zoals de beroemde *Sfera Grande* in Pesaro.

Heerlijke wijnen

De frisse bianchello uit het Metaurodal, de sprankelende verdicchio van de Castelli di Jesi, de rosso conero en de rosso piceno behoren tot de beste wijnen van Italië, zodat iedereen wel een wijntje naar zijn of haar smaak vindt.

Piazza-pareltje: de Piazza del Popolo in Ascoli Piceno staat boven aan de lijst van de mooiste stadspaleizen van heel Italië.

Muzikaal

Pesaro en Macerata nodigen je uit voor operafestivals met internationale allure. In Castelfidardo bouwt en bespeelt men met virtuositeit accordions, die in trek zijn in de hele wereld. Bij de Cantamaggio in Morro d'Alba wordt uitbundig gezongen en gedanst op traditionele en eigentijds geïnterpreteerde volksmuziek. De Summer Jamboree in Senigallia biedt aanstekelijke klanken uit de jaren 40 en 50 van de vorige eeuw.

Montefeltro en het hoge deel van het Metaurodal

Heuvelachtig — is het landschap, hartig is de ham en verfijnd zijn de truffels. Cultuur biedt renaissancepareltje Urbino.

blz. 22

Monte Carpegna

Veel mensen beklimmen de Monte Carpegna in de bandensporen van wilerlegende Marco Pantani. De meesten doen dat overigens niet op een racefiets, maar op wandelschoenen!

blz. 17 en 18

De grens over

Vanuit de streek Montefeltro, die regionale en nationale grenzen overschrijdt, kun je een leuk uitstapje maken naar het dwergstaatje San Marino, de oudste republiek ter wereld, en naar het schilderachtige stadje San Leo in Emilia-Romagna.

Proost! Uit Montefeltro komt weinig wijn, maar er wordt lekker bier gebrouwen.

Erin duiken

blz. 34

Urbino ★

Urbino bruist van de jonge mensen, want het best bewaard gebleven stedelijke ensemble van de Italiaanse renaissance biedt onderdak aan studenten uit de hele wereld.

blz. 54

Mercatello sul Metauro

Dit kleine plaatsje aan de rivier is bekend vanwege zijn schilderkunst. Het aanbod bestaat uit zowel oude meesters als hedendaagse kunst en bovendien pronkt Mercatello met markante sacrale en burgerlijke architectuur.

blz. 48

Urbania

Urbania heeft een prachtig Palazzo Ducale, een lange keramiektraditie en een betoverend stadstheater, en staat bekend om zijn achttien gemummificeerde lijken.

blz. 28

Borgo Storico Cisterna

In deze agriturismo in de groene zee van heuvels bij Macerata Feltria looger je in een getrouw aan het origineel geres-taureerd middeleeuws gebouw en wordt gezond en smakelijk gekookt.

blz. 51

Sant'Angelo in Vado

Dit plaatsje aan de Metauro kan bogen op spectaculaire antieke tapijten en truffels van de allerbeste kwaliteit.

Omdat Federico da Montefeltro in de strijd een bloedige en kromme neus opliep, heeft een boek over de renaissanceprins uit Urbino de titel *De Neus van Italië* gekregen.

blz. 24

Pietrarubbia ★

Er hangt een mystieke sfeer in dit schijnbaar afgezonderd gelegen middeleeuwse dorpje, dat kunstenaars, koks en muzikanten nieuw cultureel leven hebben ingeblazen.

Elk jaar tijdens het Festival Internazionale degli Spaventapasseri krijgt Frontino er een paar originele 'bewoners' bij (zie blz. 33).

beleven

Bossen, weiden en wereldcultuur

M

Montefeltro is een heuvelachtig gebied van bossen en weiden, dat op sommige plaatsen meer dan 1000 m boven de zee-spiegel uitsteekt en wordt gedomineerd door ruige rotsformaties. Het strekt zich uit van San Leo in Emilia-Romagna en de republiek San Marino op twee naburige rotskammen boven het hooggelegen Marecchiadal en het natuurpark Sasso Simone e Simoncello tot aan het hoge deel van het Metaurodal, een eveneens groene en bergachtige streek met een grote natuurwaarde.

Montefeltro, in het Latijn Mons Feretri, stond oorspronkelijk alleen voor de rotspartij waarop in de Romeinse tijd een tempel voor Jupiter Feretrius stond en in de middeleeuwen het stadje San Leo werd gesticht. Algauw kreeg ook het land eromheen die naam. Vanaf de 12e eeuw stond dit onder controle van de graven van Carpegna, die zich vanaf dat moment ook Montefeltro noemden, net als hun domein, dat een eeuw later werd uitgebreid met het hertogdom Urbino.

De bewoners van Montefeltro en het Metaurodal leven van de landbouw, de veeteelt en het toerisme, temeer daar hun geboortestreek de best bewaard gebleven verzameling gebouwen uit de Italiaanse

TER ORIËNTATIE

Het dichtstbijzijnde **vliegveld**, dat vanuit Nederland en België alleen met overstap wordt aangevlogen, en het grootste **treinstation** bevinden zich in Rimini, vanwaar bussen rijden naar Montefeltro. Ook Urbino is relatief goed met de **bus** te bereiken. Als je het hele gebied wilt verkennen en niet alleen de grotere steden, heb je een **auto** nodig of – als je voldoende tijd en conditie hebt – een **fiets**.

renaissance herbergt: de universiteitsstad Urbino. Maar ook veel kleinere plaatsen zijn aantrekkelijk, met interessante oude gebouwen, uitstekende kunstmusea en mooie historische theaters. Steden en platteland werden beveiligd met monumentale forten en gezegend met vele kerken en kloosters, die nog altijd evenveel indruk maken als menig pittoresk vervallen of creatief tot leven gewekt middeleeuws dorp.

Er zijn goed gemarkeerde wandelpaden, kronkelende bergetappes voor gepassioneerde fietsers, maar ook op veel plaatsen duurzaam geproduceerde vlees- en worstproducten en fijne truffels, zodat het noordwesten van Marche niet in de laatste plaats ook een culinaire reis waard is.

San Marino

Wie vanuit Rimini richting Montefeltro rijdt, steekt al snel de grens over met de minirepubliek San Marino, waarvan de gelijknamige hoofdstad op de 756 m hoge **Monte Titano** elk jaar door ruim twee miljoen toeristen wordt bezocht. De meesten blijven maar een paar uur en combineren sightseeing met koopjesjagen, want je kunt hier in tientallen winkels, restaurants en een chique designeroutlet voor de poorten van de stad (Strada degli Angariari 41, Falciano, sanmarinooutlet.com) btw-vrij winkelen en eten.

Oudste republiek ter wereld

Waarschijnlijk mede als gevolg van deze levendige handelsactiviteit doet de vermeende oudste republiek ter wereld op het eerste gezicht aan als een decor van papier-maché. Toch staan de overwegend middeleeuwse gebouwen in de republiek sinds 2008 op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO. Ook het uitzicht vanaf de 'top' van hoofdstad San Marino, dat over de groene heuvels van Montefeltro heen tot aan de Adriatische kust reikt, is niet te versmaden.

Het dwergstaatje is 61 km² groot, telt circa 34.000 inwoners en heeft als voertaal Italiaans. Het is sinds 1992 volwaardig lid van de Verenigde Naties, behoort niet tot de EU, wel tot de Europese Monetaire Unie, en ademt de geest van de middeleeuwse Italiaanse stadsrepublieken, die er volgens de legende door de heilige Marinus is ingeblazen. De godvrezende steenhouwer kwam oorspronkelijk uit de Balkan en had zich rond het jaar 300, voor de vervolging van de christenen door Diocletianus, teruggetrokken op de andere oever van de Adriatische Zee om op de Monte Titano in stilte te bidden. Op zijn sterfbed zou

Het is een flinke klim naar het Palazzo Pubblico – maar de beloning is het uitzicht vanaf de top

hij zijn getrouwen hebben aangespoord altijd vrij en onafhankelijk te leven 'van de twee mannen', oftewel de keizer en de paus. Hoewel de vrome man pas in 366 overleed, wordt 3 september 301 beschouwd als de geboortedag van de op deze woorden gestichte republiek, die feitelijk pas in 1295 een soort republikeinse grondwet kreeg.

Oriëntatiepunten en wapenbeeld

... van stad en land zijn de drie **vestingtorens** die verrijzen boven de vanaf de 10e eeuw gebouwde stadsmuren. Ze heten Rocca Guaita (toren 1), Rocca Cesta (toren 2) en Montale (toren 3), dateren uit de 11e-13e eeuw en zijn te bereiken via de Salita alla Rocca, een voetpad dat prachtige uitzichten biedt.

De populairste toeristische attractie is het schilderachtige **Palazzo Pubblico** uit

Waardevolle bodemschatten

Tongstrelend — tot de culinaire paradepaardjes van Marche behoren zwarte en witte truffels, afhankelijk van de variëteit en het seizoen een peperdure delicatessie, die ook een afrodiserende werking zou hebben.

DE JUISTE HOND

J

Wie truffels wil oogsten, zal eerst op zoek moeten gaan naar de juiste hond (of in Frankrijk het juiste varken). De *tartufo* (truffelhandelaar) laat de keus voor het hondenras over aan de individuele truffeljager. Een betrouwbare partner is een poedelachtige kruising die in 1991 onder de naam Lagotto Romagnolo werd erkend als het 13e Italiaanse hondenras en het predicaat '*cane da tartufi*' (truffelhond) heeft gekregen.

De truffelgeur dringt verleidelijk je neus binnen, je doet je mond open, maar proeft misschien wel een kunstmatige smaakstof. De levensmiddelenindustrie is berucht om haar 'namaak', en daarom zou je de niet eenvoudig te vinden truffels, *tartufi* in het Italiaans, bij voorkeur vers of in elk geval in hun geheel geconserveerd moeten kopen. Veel crèmes en pasta's bevatten namelijk slechts kleine hoeveelheden en olie in de regel zelfs helemaal geen truffel. Dat deze 'nepproducten' zo bedrieglijk echt ruiken, is te danken aan de toevoeging van bismethylthiomethaan, dat naast andere stoffen bijdraagt aan de samenstelling van het typische truffelaroma, maar dat in grote hoeveelheden wordt gewonnen uit vloeibaar gas. Op etiketten van de potten en flessen wordt de kunstmatige tongstreler onschuldig *aromi* (*artificiali*) genoemd, en hoewel niet is bewezen dat het schadelijk is voor de gezondheid, is het taboe voor de ecologisch bewuste truffelhandelaar en zeker voor de gastronomische kok.

Truffelbiotoop

Hoe het er in de echte truffelbusiness aan toe gaat kom je te weten in het boeiende Museo del Tartufo di Acqualagna (zie blz. 93), samen met Sant'Angelo in Vado en Amandola een van de truffelbolwerken van de regio. Het maakt terecht reclame voor zichzelf als de 'truffel-experience' en biedt onderhoudende multimediale informatie over de waardevolle bodemschatten, die allemaal de botanische voornaam *Tuber* dragen. Ze behoren tot het geslacht van de ascomyceten (zakjeszwammen), die uitsluitend onder-

gronds en wegens het ontbreken van eigen chlorofyl in symbiose met andere planten- of boomsoorten groeien. Truffels hebben een voorkeur voor eiken, populieren, beuken en kastanjes, waarvan de wortels de schimmels voorzien van de levensnoodzakelijke glucose, waarvoor de laatstgenoemden de 'gastheer' terugbetalen met hun functie van waterreservoir en minerale zoutdonor. Voor de voortplanting hebben de volgroeide truffels dierlijke bondgenoten nodig, zodat ze met hun geur (wilde) varkens, insecten, slakken, knaagdieren of getrainde truffelhonden aantrekken. De truffels verspreiden hun sporen in de omringende grond wanneer ze worden opgegraven, waarna dezelfde boom later nieuwe ondergrondse truffelvruchten draagt.

Met de kennis van deze natuurlijke processen worden er nu zelfs truffels geteeld in Sant'Angelo in Vado en Acqualagna. Daartoe worden de wortels van jonge bosbomen verrijkt met truffelsporen, die later worden overgebracht naar open (truffelboom)velden, wat met de zwarte wintertruffel al vrij goed en winstgevend is gelukt. De wat betreft kwaliteit en prijsklasse hoger gewaar-

Voor de truffelhandel heb je een goed getrainde hond nodig, maar je moet zelf ook een goede neus hebben